

KIRKKOHALLITUKSEN YLEISKIRJE

Nro 17/2011
23.9.2011

VUODEN 2012 TALOUSARVION VALMISTELUN PERUSTEITA

Talouden nykytila

Seurakuntien vuoden 2012 talousarvion valmistelun perusteiden arvioiminen on tänä syksynä erityisen vaikeaa. Selvää kuvaa tulevasta talouden kehityksestä ei käytännössä kukaan kykene antamaan, sillä sekä Suomen että kansainvälisessä taloudessa on tällä hetkellä aikaisempaa useampia epävarmuustekijöitä. Valtioiden velkaongelmat ovat kasvaneet. Julkisen talouden alijäämät ja niiden tasapainottamistoimet ovat luoneet epävarmuuden, jolla on ollut heijastusvaikutuksia myös tuotanto- ja rahatalouteen.

Bkt:n kasvu on hidastunut vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Tuotannon kasvu viime vuoteen verrattuna oli kesäkuun lopussa 2,9 prosenttia, kun maaliskuun lopussa kasvua oli vielä 4,8 prosenttia (*Tilastokeskus*).

Rahoitussektorin vuoden 2008 ja 2009 kriisi tasoittui ja talous oli siirtymässä lähemmäksi normaalitilannetta. Aivan viime aikoina pankkien lainanantoedellytykset ovat kuitenkin heikentyneet, ja pankkien välinen korko on noussut. Pankkien keskinäinen luottamus on heikentynyt ja tämän seurauksena kaikkia yritysten rahoitustarpeita ei kyetä järjestämään. Se johtaa investointien lykkäytymisiin, eikä esimerkiksi uusia työpaikkoja synny yhtä paljon kuin paremmassa rahoitustilanteessa. Tällä on välittömät vaikutukset yhteisö- ja kirkollisveron tuottoihin.

Paikalliset erot seurakuntien talouden kehityksessä ovat suuria. Tämä ohje kuvaa tilannetta kokonaisuutena. Kaikissa seurakunnissa sellaisenaan sovellettavaa ohjetta ei voida antaa.

Suhdanne-ennusteita

Talouden kasvu on aiempaa hitaampaa. Seurakunnille tämä tarkoittaa sitä, että on varauduttava yhteisö- ja kirkollisverotuotoissa vähäiseen kasvuun useiksi vuosiksi. Inflaation ennustetaan olevan noin 2 prosenttia. Korkojen ei odoteta nousevan.

Valtiovarainministeriön viimeisin ennuste vuoden 2012 talouskasvusta on 1,8 prosenttia, joka on yhden prosenttiyksikön pienempi kuin kesäkuinen vastaava ennuste. Pellervon taloustutkimuksen syyskuisessa ennusteessa todetaan, että vuonna 2012 bruttokansantuote laskisi 1,5 prosenttia.

Suomen Pankin (SP) kesäkuussa ilmestyneessä Talouden näkymät -julkaisussa julkisen talouden keskipitkän aikavälin (2012–2016) näkymissä tuotannon keskimääräinen kasvu on vain noin 2,2 prosenttia vuodessa niin, että vuonna 2012 kasvu on 2,6 prosenttia laskien vuoden 2016 1,9 prosenttiin. Syyskuussa ilmestyneessä Rahapolitiikka ja kansainvälinen talous -julkaisussa Suomen Pankki on laskenut ns. kehittyvän Euroopan (EU20¹) vuoden 2012 bkt-ennusteen 0,9 prosenttiin aikaisemmasta 1,6 prosentista.

Kuluvaksi vuodeksi ja vuodeksi 2012 on tehty useita talouden suhdanneennusteita. Suomen Pankin (SP) ohessa muun muassa valtiovarainministeriö (VM), Palkansaajien tutkimuslaitos (PT), Pellervon taloustutkimus (PTT) ja Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (ETLA) julkaisevat määräjain suhdannekatsauksia ja -ennusteita. Myös pankit julkaisevat omia ennusteitaan. Seuraavaan taulukkoon on kerätty mainittujen tahojen tuoreimmat ennusteet keskeisistä suhdannekuvaajista.

	Ennuste vuodeksi 2011						Ennuste vuodeksi 2012					
	VM	SP	PT	PTT	ETLA	keski-arvo	VM	SP	PT	PTT	ETLA	keski-arvo
Bkt, muutos-%	3,5	3,8	3,6	3,0	3,0	3,7	1,8	2,6	2,1	-1,5	2,0	1,4
Inflaatio, muutos-%	3,4	3,5	3,3	2,7	3,4	3,4	2,7	2,3	2,6	1,5	2,6	2,3
Ansiotaso, muutos-%	2,6	2,9	2,9	--	2,7	2,8	3,2	3,4	3,1	--	2,8	3,2
Työttömyysaste%	8,4	7,9	8,0	7,7	7,9	7,9	7,7	7,4	8,0	8,3	7,7	7,8

Julkaisuajankohdat: VM/syyskuu, SP/kesäkuu, PT/elokuu, PTT/syyskuu, ETLA/syyskuu

	Ennuste vuodeksi 2011					Ennuste vuodeksi 2012				
	Aktia	OP-Pohjola	Nordea	Sampo	keski-arvo	Aktia	OP-Pohjola	Nordea	Sampo	keski-arvo
Bkt, muutos-%	3,8	2,8	3,4	2,5	3,1	2,4	2,3	1,6	1,2	1,9
Inflaatio, muutos-%	3,3	3,4	3,3	3,3	3,3	2,6	2,0	2,0	2,5	2,3
Ansiotaso, muutos-%	--	2,8	2,4	2,7	2,6	--	3,0	2,8	2,8	2,9
Työttömyysaste%	7,7	7,9	7,7	7,9	7,8	7,2	7,6	7,5	7,9	7,6

Julkaisuajankohdat: Aktia/toukokuu, OP-Pohjola/elokuu, Nordea/elokuu, Sampo/syyskuu

Jäsenmäärän kehitys

Seurakunnan tulee jatkuvasti seurata seurakuntalaisten lukumäärän kehitystä ikäryhmittäin ja arvioida sen perusteella muun muassa kirkollisveron kehitystä. Vuonna 2010 kirkosta erosi ennätyksellisen paljon ihmisiä. Seurakuntien jäsenmäärän väheneminen on näkynyt vuoden 2011 kirkollisverotilityksissä siten, että kirkollisvero on kylläkin kasvanut, mutta huomattavasti vähemmän kuin kunnallisvero. Veron peruste on sama kunnallis- ja kirkollisverossa.

¹ EU20 käsittää euroalueen lisäksi Ison-Britannian, Ruotsin ja Tanskan.

Suuri osa eroajista oli henkilöitä, jotka eivät vielä ole palkkatöissä eivätkä ole aikaisemminkaan maksaneet kirkollisveroa. Kun he aikanaan menevät palkkatöihin, he eivät tule maksamaan kirkollisveroa.

Seurakunnissa on hyvä selvittää, missä ikäryhmissä on eniten eroajia, ja päätellään sen perusteella, mikä tulee olemaan kirkollisveronmaksajien lukumäärän kehitys esimerkiksi lähimmän 10 vuoden aikana. Nykyisen eroamiskehityksen seurauksena on odotettavissa kirkollisveron voimakas aleneminen lähitulevaisuudessa.

Kirkollisvero

Vuoden 2011 kirkollisverotilitykset ovat kasvaneet elokuun loppuun mennessä 2,7 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan nähden. Vuoden 2010 maksuunpanotilityksestä annetun ennakkotiedon mukaan seurakunnilta marraskuun verotilityksen yhteydessä vähennettävien ennakonpalautusten summa on noin 3,2 prosenttia suurempi kuin vuosi sitten. Vastaavasti seurakunnille ensi vuoden tammi- ja maaliskuussa tilitettävien jäännösverojen summa kasvaa noin 13 prosenttia. Maksuunpanotilityksen verotuloja vähentävä vaikutus yhteenlaskettuna on noin 3 prosenttia pienempi kuin vuosi sitten. (Ks. <http://veronsaajat.vero.fi> Tilastot.) Kuntaliiton arvion mukaan kunnallisvero kasvaisi tänä vuonna 3,6 prosenttia. Tämän vuoden kirkollisverotulon arvioidaan olevan enintään yhtä suuri kuin vuonna 2010.

Kuntaliitto on arvioinut (8/2011), että kunnallisveron kasvu vuonna 2012 on 1,8 prosenttia ja vuonna 2013 kasvu olisi 3,7 prosenttia. Kirkollisveron kehitys on viime vuosina ollut noin 3–4 prosenttiyksikköä kunnallisveron kehitystä pienempi. Kirkkohallitus arvioi, että kirkollisveron määrän kehitys vuonna 2012 on noin –2 prosenttia ja vuonna 2013 se jäisi vuoden 2012 tasolle. Laskelmissa on huomioitu vuodeksi 2012 esitetyt verovähennysmuutokset.

Kirkollisveron määrän kehitykseen vaikuttaa paikkakunnan talouskehityksen lisäksi kirkollisveronmaksajien lukumäärä ja heidän verotettavien tulojen kehittyminen. Verohallinnon Veronsaajien palvelut -sivuston osassa "Tilastot" on paikallista verotuloennustetta tukeva "Tulokehitystilasto"-niminen taulukko. Taulukon avulla voi paikkakunta-kohtaisesti arvioida palkkatulon, eläketulon, työttömyyskorvausten ja sosiaalietuuksien kehittymistä. On kuitenkin pidettävä mielessä, että taulukossa esitettävät euro- ja lukumäärät koskevat koko kunnan väestöä. Siksi on arvioitava, mikä osuus määrästä koskee seurakunnan jäseniä. (Ks. <http://veronsaajat.vero.fi> Tilastot – Muut tilastot/Tulokehitystilasto.)

Yhteisövero

Hallituksen ehdotuksessa valtion vuoden 2012 talousarvioksi esitetään, että seurakuntien saaman yhteisöveron jako-osuutta edelleen väliaikaisesti korotetaan 0,4 prosenttiyksiköllä vuosiksi 2012 ja 2013. Korotuksen jälkeen jako-osuus olisi 2,15 prosenttia. Korotus on puolet pienempi kuin vuosiksi 2009–2011 voimassa ollut korotus. Korotus on yhteneväinen kuntien saaman korotuksen kanssa.

Yhteisöveron yhteenlaskettu määrä seurakunnille vuodeksi 2012 pienenee valtion talousarvioesityksessä olevien lukujen perusteella noin 7 prosentilla. Hallituksen esityksessä arvioidaan, että yhteisöveron kertymä vuonna 2012 olisi noin 5,472 miljardia euroa. Seurakuntien 2,15 prosentin osuus tästä olisi noin 118 miljoonaa

euroa. Vuoden 2010 kertymä oli 112 miljoonaa euroa ja vuoden 2011 kertymäksi arvioidaan noin 127 miljoonan euroa (+13 %).

Yhteisöveron määrää arvioitaessa on huomioitava sekä paikkakunnalla että koko maassa toimivien yritysten kannattavuus. Yhteisöveron kertyminen on erittäin suhdanneherkkää, ja seurakunnissa on varauduttava myös siihen, että yhteisöveron määrä saattaa huomattavastikin pienentyä, koska yritysten tulosodotukset ovat alentuneet.

Eläkevakuutusmaksut

Kirkolliskokoukselle tullaan tekemään ehdotus eläkevakuutusmaksuprosentin korottamisesta yhdellä prosenttiyksiköllä 28 prosenttiin. Yhden prosenttiyksikön korotus eläkevakuutusprosentissa korottaa henkilösivukuluja 3,7 prosentilla.

Kirkolliskokouksessa on käsiteltävänä kirkkolainmuutosesitys (Kirkkohallituksen esitys 10/2011), jossa esitetään uuden kirkollisveroperusteisen eläkerahastomaksun säätämistä. Uuden maksun tarkoituksena olisi kasvattaa kirkon eläkerahastoa tietyn määräajan sen varmistamiseksi, että eläkerahaston varat riittävät selviytymään tulevista vuosista, jolloin vanhuuseläkemenot nousevat hyvin voimakkaasti. Lakiesityksessä asetettu maksukatto on 5 prosenttia kirkollisveroista. Mikäli lainmuutos etenee kirkolliskokouksessa, tavoite olisi, että uusi maksu olisi käytössä vuonna 2013. Eläkerahaston suunnitelmassa on varauduttu 10 miljoonan euron suuruiseen eläkerahastomaksuun vuodesta 2013 alkaen. Seurakunnille uusi eläkerahastomaksu olisi arviolta noin 1,5–2 prosenttia kirkollisverotulosta.

Seurakuntien tulee ottaa huomioon eläkemaksuprosentin yhden prosenttiyksikön korotus ensi vuoden talousarviota valmisteltaessa. Taloussuunnitelmia vuosille 2013 ja 2014 tehtäessä, on otettava huomioon jo tässä vaiheessa mahdollinen uusi eläkerahastomaksu, joka tulee palkkasummasta laskettavan eläkemaksun lisäksi.

Henkilöstökulut

Henkilöstökulut muodostuvat palkoista, pakollisista sivukuluista ja vapaaehtoisista henkilöstökuluista.

Palkkasummaan tulee lisätä seuraavat sivukulut: eläkevakuutusmaksu 28 %, sosiaaliturvamaksut 2,12 %, työttömyysvakuutusmaksu 1 879 500 eurosta 0,8 % ja ylittävältä osalta 3,2 %. Ryhmähenkivakuutus on keskimäärin 0,08 % ja tapaturmavakuutus keskimäärin 0,7 %. Tarkemmat tiedot tulee varmistaa vakuutusyhtiöltä. Lopulliset prosenttiluvut selviävät vasta loppu vuodesta. Sivukulut ovat yhteensä 31,7 prosentista noin 33,7 prosenttiin.

Muita henkilöstökuluja ovat muun muassa työterveydenhuollosta, työpaikkaruokailusta, matkustamiskustannuksista sekä erilaisista työkyvyn ylläpidosta ja virkistytymisestä aiheutuvat kulut.

Tieto palkkaratkaisusta 1.3.2012 alkaen on vielä avoin, kun talousarvioista seurakunnissa tehdään marraskuussa päätöksiä. Kirkkohallitus arvioi, että palkkaratkaisu tulisi olemaan maltillinen. Palkkoja budjetoitaessa olisi varauduttava arviolta noin 0,5–1,5 prosentin korotukseen. On pidettävä mielessä, että neuvottelut palkoista käydään vasta helmikuussa. Mikäli palkkaratkaisu poikkeaa huomattavasti edellä esitetystä, tilanne on mahdollista korjata talousarvion muutoksella.

Henkilöstön määrää ja kustannuksia tulee suunnitella ja arvioida pitkäjärjestyksellä. Silloin yksittäiset palkantarkistukset eivät välittömästi vaikuta kokonaisuuteen.

Eläkevakuutusmaksuprosentin nouseminen 28 prosenttiin lisää yhdessä palkankorotusvarauksen kanssa henkilöstökuluja yhteensä noin 2 prosenttia.

Kiinteistöjen ylläpidon kustannukset

Tilastokeskuksen Kiinteistön ylläpidon kustannusindeksin mukaan kustannukset nousivat 10,2 prosenttia vuoden 2011 toisella vuosineljänneksellä vuoden 2010 vastaavasta ajankohdasta. Eniten vuodessa ovat nousseet kevyt polttoöljy 35,2 prosenttia, erilliskustannukset (vakuutukset, maan vuokra ja kiinteistövero) 21,4 prosenttia sekä käyttösähkö 18,3 prosenttia.

Kiinteistön ylläpidon kustannusindeksi kuvaa hintojen keskimääräistä kehitystä kiinteistönhoidon eri tehtävissä, joihin kuuluvat mm. hallinto, käyttö ja huolto, ulkoalueiden hoito, siivous, lämmitys, sähkö, vesi ja jätehuolto. Erilliskustannuksina huomioidaan vakuutukset, maan vuokra ja kiinteistövero. Kiinteistöjen ylläpidon muodot vaihtelevat seurakunnittain. Suurimmat kustannuserät ovat henkilöstö- ja lämmitysenergiakustannukset. Siksi onkin selvitettävä, mikä osuus kiinteistöjen kustannuksia muodostuu henkilöstö-, lämmitysenergia- ja muista kustannuksista.

Seurakuntien kiinteistöjen ylläpidon kustannuksissa on varauduttava keskimäärin noin 8 %:n kustannusten nousuun paikallinen kiinteistökanta huomioiden.

Kirkon keskusrahastomaksu

Kirkon keskusrahastomaksu on 8,2 prosenttia laskennallisesta kirkollisverosta. Kirkolliskokous päättää marraskuussa vuoden 2012 maksusta, jonka jälkeen Kirkkohallituksessa lasketaan seurakuntakohtaiset keskusrahastomaksut. Maksuprosenttiin ei olla suunnittelemassa korotusta.

Seurakunnan laskennallinen kirkollisvero lasketaan siten, että verovuoden 2010 kirkollisverotuotto jaetaan seurakunnan tuloveroprosentilla. Kirkollisverotuoton määrän ennakkotiedon verovuodelta 2010 voi katsoa Verosaajien Internet-palveluiden Tilastot osion kohdasta "Maksuunpannut verot, 2010 ennakkotietoja" ja sieltä taulukon "Marraskuun 2011 maksuunpanon mukainen tilitys verovuodelta 2010 (N181)" sarake D. (Ks. <http://veronsaajat.vero.fi>)

Seurakunnat ja kuntarakenteen muutokset

Uuden hallituksen ohjelmassa on mainittu, että "hallitus toteuttaa koko maan laajuisen kuntauudistuksen". Tämä ei voi olla vaikuttamatta myös seurakuntien rakenteisiin. Kirkkohallituksessa on meneillään seurakuntien rakennemuutosprosessin ohjausryhmän johdolla toimiva hanke, jonka tehtävänä on koota muutosprosessin kehityslinjat ja tehdä niistä johtopäätökset, tukea muutosprosessia kirkon eri tasoilla sekä suunnitella ja ohjeistaa muutosprosessia koskevaa viestintää.

Seurakunnissa on syytä olla tietoisia kunnassa ja lähiympäristössä tapahtuvista muutosprosesseista ja varautua jo etukäteen mahdollisiin muutoksiin.

Muuta huomioitavaa

Kirkkohallitus kehottaa seurakuntia lykkäämään talousarvion valmistelua niin pitkälle kuin se hallinnollinen käsittely huomioiden on mahdollista. Talouden yleistä ja paikallista kehitystä tulee seurata kaiken aikaa. Palkkaratkaisu selviää joka tapauksessa vasta vuoden 2012 puolella, joten henkilöstökulujen kehitys täytyy arvioida nykytiedon varassa.

Julkisyhteisöjen taloudenhoidon perustana on talouden tasapaino. Käytännössä talous on joko yli- tai alijäämäinen. Talouden suunnittelussa tulee ottaa huomioon seurakunnan talouden nykytila – sen yli- tai alijäämäisyys. Käyttökelpoisin talouden tasapainon mittari on vuosikate, jonka tulisi olla vähintään tulevien investointien ja lainanlyhennysten keskimääräisen vuosikulun tasolla. Täsmälliseen tasapainoon ei koskaan päästä, mutta talouden tulisi olla keskimäärin tasapainossa 3–5 vuoden aikajänteellä. Tulevista peruskorjaus- ja uusinvestoinneista tulee tehdä vähintään viiden vuoden päähän ulottuva suunnitelma.

Viimeistään tässä vaiheessa seurakuntatalouksissa tulisi tarkistaa, antaako tase oikeaa tietoa edellisten tilikausien ylijäämistä, rahastoista ja varauksista, ja tehdä lukuihin tarpeelliset korjaukset. Taseen vastaavaa -puolen rahoitusarvopapereiden, rahojen ja pankkisaamisten sekä muiden helposti rahaksi muutettavan omaisuuden raha-arvon tulee olla enemmän kuin vastattavaa -puolella olevien oman pääoman yleiskatteisten rahastojen, ylijäämien ja varausten yhteismäärä.

Niissä seurakunnissa, joissa uhkana on alijäämäinen talousarvio vuodelle 2012 tai joissa vuosikate ei riitä kattamaan vastaisia investointeja, on laadittava talouden tasapainotuksen suunnitelma, joka ylittää vähintään kolmen vuoden päähän.

Jos vuosikate on negatiivinen tai taseeseen on kertynyt alijäämää, seurakunta on taloudellisessa kriisissä ja talouden tasapainotustoimenpiteisiin on ryhdyttävä välittömästi. Seurakunnan johdon (kirkkoherra ja talouspäällikkö) on käytävä avointa ja rakentavaa keskustelua sekä luottamushenkilöiden että työntekijöiden kanssa keinoista saada talous tasapainoon.

Tiedusteluihin vastaa vt. taloussuunnittelupäällikkö Pasi Perander, sähköposti etunimi.sukunimi(at)evl.fi tai puh. (09) 1802 246.

KIRKKOHALLITUS

Jukka Keskitalo

Pirjo Pihlaja